پرونده «جام‌جم» برای پویانم

تاریخ انبیا ب

نوشین مجلسی
سپیده اشرفی
زینب علیپورطهرانی
گروه رسانه

از کودکی شنیدن قصه‌های‌شان برای‌مان شنیدنی، جالب و پر از رمز و راز بود. یونس به کام نهنگ رفت، آتش بر ابراهیم گلستان شد، یوسف از چاه و زندان رهایی یافت و عزیز مصر شد، کشتی نوح با مردمی که به وی ایمان داشتند و زوج‌هایی از حیوانات پر شد و... هر بار با شوق قصه را دنبال می‌کردیم تا به سرانجام خوش برسد و دل‌مان آرام گیرد. کم‌کم این قصه‌ها راهی به جز گوش را هم برای ورود به دنیای کودکانه‌مان یافتند و در قالب پویانمایی به تصویر در آمدند تا جذابیت‌شان با رنگ و حرکت افزون‌تر شود. این پویانمایی‌ها مخاطبان بزرگسال هم داشت و برخی حتی بر پرده سینما به نمایش درآمدند و در جشنواره‌ها هم دیده شدند. همان‌طور که گفتیم، ظرفیت قصص انبیا و اولیا برای به تصویر کشیده شدن در قالب پویانمایی غنی و بسیار است و از این رو هر چه تا امروز آثاری در این خصوص تولید شده باشد، همچنان می‌توان ادعا کرد که جای بیشتری دارد. در ادامه با مرور تعدادی از این آثار تلویزیونی یا سینمایی که در جعبه جادو هم دیده شدند، با اهالی این فن از جمله بهنود نکویی، مسعود صفوی و امیر کساوندی گفت‌وگو کردیم.

تولید و ساخت انیمیشن در تلویزیون اهمیت بسیاری دارد تا جایی که اگر قرار باشد فرهنگ‌سازی و تاثیرگذاری برای گروه کودک و نوجوان را به‌عنوان یکی از سرفصل‌های اصلی برنامه‌سازی در نظر داشته باشیم، به طور قطع تولید انیمیشن یکی از ابزارهای آن است. یکی از پویانمایی‌هایی که این روزها بار دیگر روی آنتن رفته، مجموعه انیمیشنی پیامبران است که به همین بهانه سراغ ساخت آثار پویانمایی بر محور زندگی پیامبران رفتیم.

روایتی از پیامبران

از جمله تولیدات این حوزه که تمرکز خود را بیشتر روی زندگی پیامبران گذاشته، مجموعه‌ای با همین نام یعنی پیامبران است. این مجموعه تاکنون به زندگی پیامبرانی همچون حضرت ابراهیم(ع)، زندگی حضرت ادریس(ع)، آدم(ع) و حوا حضرت نوح(ع) و... پرداخته است. تهیه‌کنندگی این مجموعه را صادق کریمیان به‌عهده داشته و کارگردانی آن نیز در دست وحید هماتاش است که با تکنیک «فول تری دی» انجام شده است. در ساخت این مجموعه، نوآوری‌هایی مثل شبیه‌سازی حرکت لباس در مجاورت باد و نیز واقعی‌تر شدن فرم مو و ریش شخصیت‌های سریال برای نخستین بار صورت گرفته است.

در هر قسمت از انیمیشن به یکی از پیامبران پرداخته شده و به زندگی بعضی از اولیا که از ظرفیت بیشتری برخوردار است در چند قسمت پرداخته می‌شود. به عنوان مثال، داستان‌های حضرت ابراهیم(ع) و حضرت یوسف(ع) هرکدام در سه قسمت ساخته می‌شوند و البته در داستان بیشتر به پیامبرانی پرداخته می‌شود که برای کودکان و نوجوانان کمتر شناخته شده‌اند.

کل این مجموعه به شیوه موشن کپچر تولید شده که پس از طراحی شخصیت‌ها، بازیگران با پوشیدن لباس‌های مخصوصی، حرکت بازیگران را شبیه‌سازی کرده که این حرکت‌ها روی هر یک از شخصیت‌های طراحی شده پیاده و سپس ضبط می‌شود. این مجموعه برای پخش در کشورهایی مثل لبنان و عراق هم آماده شده تا به‌طور همزمان شاهد پخش آن با دوبله فارسی از شبکه‌های مختلف باشیم. پیش از این گفته شده بود بعد از دوبله ترکی، امکان پخش آن از ترکیه هم وجود دارد. مجموعه انیمیشن پیامبران در هر قسمت تلاش کرده روایتی از زندگی هرکدام از پیامبران را از زاویه جذاب برای مخاطبان هدف خود به تصویر بکشد.

رسیدن از تاریکی به نور

از دیگر انیمیشن‌های این حوزه می‌توان به «از سرزمین تاریکی و نور» اشاره کرد که روایت جاهلیت اعراب تا میلاد پیامبر(ص) است. پیش از این گفته شده بود که این انیمیشن در هفت قسمت تولید خواهد شد. مساله جاهلیت برای به روایت درآوردن زندگی پیامبر، تاکنون دستمایه بسیاری از فیلم‌ها و انیمیشن‌ها شده است.

شاهزاده روم در تلویزیون

یکی از پویانمایی‌هایی که در سال‌های اخیر با نگاهی به زندگی اولیا ساخته شد و بارها از تلویزیون هم روی آنتن رفت، پویانمایی سینمایی شاهزاده روم است. در این پویانمایی زندگی مادر حضرت مهدی (عج) به تصویر کشیده شده. از زمانی که شاهزاده‌ای در روم است تا زمانی که مجبور به ترک دیار می‌شود و به پس از سال‌ها انتظار برای عشقی ابدی و در پاسخ به رویاهایی که دارد به ازدواج امام حسن عسگری (ع) درمی‌آید.

این پویانمایی سال ۱۳۹۳ ساخته شده و هادی محمدیان ،کارگردان انیمیشن و فیلمنامه‌نویس انیمیشن، سازنده این فیلم است. وی فعالیت هنری خود را در زمینه انیمیشن سازی از دهه ۸۰ آغاز کرد. زمانی گفته می‌شد شاهزاده روم ساخته وی، پرمخاطب‌ترین انیمیشن تاریخ ایران و سومین فیلم پرفروش سال ۹۴ است.

محمدیان به عنوان کارگردان و حامد جعفری به عنوان تهیه‌کننده انیمیشن سینمایی شاهزاده روم موفق شدند علاوه بر کسب دو لوح تقدیر ویژه سی و سومین جشنواره بین‌المللی فیلم فجر، دو دیپلم افتخار هجدهمین جشن سینمای ایران را نیز از آن خود سازند.

صفوی: در کتاب غررالحکم و دررالکلم، الحیات مرحوم حکیمی و... موضوعات فوق‌العاده زیاد و به‌دردبخور این زمانه جمع شده که می‌شود از آنها استفاده کرد

ماجرای اصحاب فیل

قصه قرآنی اصحاب فیل را از کودکی شنیده‌ایم و در آن ظرفیت عظیمی به لحاظ محتوایی و بصری برای تصویری شدن وجود دارد. پویانمایی سینمایی فیلشاه که از تلویزیون هم بارها پخش شده یکی از فیلم‌هایی است که از قالب پویانمایی و با افزدن قصه‌های دیگر از این ظرفیت بهره برده و ماجرا را تا زمان میلاد حضرت محمد(ص) پیش می‌برد.

قصه‌ای از آخرین فرستاده

مجموعه انیمیشن آخرین فرستاده زندگی پیامبر را از هنگام عام‌الفیل تا فتح مکه به تصویر کشیده‌است. کارتون آخرین فرستاده از جایی آغاز می‌شود که سلمان فارسی که از یاران وفادار و مورد اطمینان پیامبر بود، به عنوان حاکم مدائن انتخاب می‌شود. مردم مدائن هم از این انتخاب بسیار خوشحال شده و برای استقبال از حاکم تدارک‌های فراوانی را دیده و برای عرض سلام و ارادت به دروازه شهر می‌روند. سلمان فارسی با ظاهری ساده و تنها به مدائن رسیده و مردم را می‌بیند که به استقبال او آمده‌اند. از آنجا که مردم فکر می‌کردند حاکم جدید با ظاهری آراسته و لشکری از یاران و سربازان می‌آید، سلمان را نمی‌شناسند، برای همین سلمان خود را معرفی می‌کند و از آنها می‌خواهد جلوی او تعظیم نکنند؛ چراکه این کار در اسلام منع شده‌است. سلمان فارسی با دیدن پسر بچه‌ای به نام عبدا... که از رفتارهای او بسیار متعجب شده، داستان‌هایی را در خصوص گذشته‌های دور و زمان به دنیا آمدن پیامبر می‌گوید.

سلمان برای نقل داستانش از زمانی که ابرهه پادشاه ظالم حبشه با سپاه عظیمش تصمیم گرفت مکه را خراب کند و مورد خشم خداوند واقع شد، شروع می‌کند و تا بعد از آن یعنی کودکی حضرت محمد(ص)، مبعث ایشان، دعوت پیامبر از مردم برای قبول دین اسلام، هجرت پیامبر و یارانش و جنگ‌های مهمی را که در دوران پیامبر اتفاق افتاد، مثل جنگ خندق تعریف می‌کند. برای ساخت انیمیشن آخرین فرستاده حدود پنج سال زمان صرف شده و برای نمایش آن از تکنیک سه‌بعدی و جلوه‌های ویژه منحصر به فرد استفاده شده‌است.

آخرین فرستاده را کیانوش دالوند کارگردانی کرده است. تولید این انیمیشن سال ۸۷ آغاز و در سال ۹۳ به پایان رسید. سریال بلند ۲۸ قسمتی آخرین فرستاده با مدت زمان ۶۱۶ دقیقه به تهیه‌کنندگی و سرمایه‌گذاری مؤسسه آریا صنعت تخیل و شبکه جهانی سحر تولید شده‌است. به گفته داریوش دالوند، تهیه‌کننده آخرین فرستاده، در این سریال مبعث حضرت رسول(ص)، هجرت، جنگ‌های مهم دوران پیامبر چون جنگ

رویکرد

مخاطبان متنوع پویانمایی

مسعود صفوی، تهیه‌کننده مجموعه پویانمایی «شکرستان» است که چشمان بسیاری از مخاطبان را تاکنون به سمت خود کشانده است. وی در پاسخ به این پرسش که با توجه به پیشرفت‌هایی که در انیمیشن داریم چقدر به زندگی ائمه و قصه‌های قرآنی پرداخته شده و انیمیشن چقدر می‌تواند قالب موثری باشد برای بچه‌ها که کمتر با چنین چیزهایی آشنایی دارند؟ به جام جم می‌گوید: انیمیشن‌هایی که به این موضوعات می‌پردازند را دو دسته می‌کنم. اول، انیمیشن‌هایی که غیرمستقیم این موضوعات، سخنان و زندگی پیامبران و ائمه و یاران‌شان را مطرح کرده و به تصویر می‌کشند. دوم، انیمیشن‌هایی که مستقیم به زندگی‌نامه آنها می‌پردازند. خودم طرفدار طیف اولم. یعنی انیمیشن‌هایی که از موضوعات امام‌علی(ع) در کتاب غررالحکم و درر الکلم است. انیمیشنی را می‌پسندم که مثلا در فضای حیوانات است که یک موضوع را گرفته باشند و حول آن موضوع بحث شود. یعنی اگر طمع بد است، روی این موضوع در ۸-۷ دقیقه محتوا تولید شود.

وی ادامه می‌دهد: معتقدم دین از جنس کلمه است. مثلا وقتی روضه امام‌حسین(ع) را می‌شنویم وقتی از جنس کلمه باشد و کلمات را بشنویم هرکسی براساس سواد، سطح معرفت و نوع نگاهش تصویری به ذهنش می‌آید و با آن ارتباط برقرار می‌کند اما وقتی آن را به تصویر می‌کشید سقفش را می‌بندید. یعنی تخیل خلاق شنونده‌ای که موضوع را می‌شنود در آن سقف تصویر نگه می‌دارید. معتقدم باید سیره و کلمات و اتفاقی که در زندگی افتاده را بگیریم و به شکل و فضای جدیدش بیاوریم. انیمیشن به‌شدت روی بچه‌ها اثر دارد و می‌تواند آنها را هدایت کند و به‌همین سبب باید در استفاده تصویر در انیمیشن بااحتیاط عمل کرد.

صفوی عنوان می‌کند: گفته می‌شود پویانمایی برای شش تا ۸۰ سال است. انیمیشن، مستقیم کودکی شما را مخاطب قرار می‌دهد چه از لحاظ شناسنامه‌ای کودک باشید و چه ۷۰ سال داشته باشید. انیمیشن‌هایی که می‌بینید مثل تام و جری، شکرستان و ... هیچ ربطی به سن شناسنامه‌ای ندارد و شما را مخاطب قرار می‌دهد. درواقع کودک درون ما را مخاطب قرار می‌دهد که پنهان شده است. در این میان، یکی زودتر به خنده می‌افتد و یکی دیرتر. چون ناخودآگاه شما را به خاطر این همه آب و رنگ و موسیقی و منطق خاص تحت تاثیر قرار می‌دهد. یعنی به قدری مخاطب غرق آب و رنگ آن انیمیشن می‌شود که ناخودآگاهش را هدف قرار می‌دهد. وقتی پیام را ناخودآگاه در انیمیشن بگذارید، اثر می‌کند. به‌همین‌دلیل است که انیمیشن بسیار بیشتر از ژانرهای دیگر در عموم مردم اثر می‌گذارد. این کارگردان معتقد است که قالب انیمیشن می‌تواند موثر باشد و آن‌قدر در این زمینه موضوع داریم که بتوانیم به آنها بپردازیم.

او عنوان می‌کند: در کتاب غررالحکم و درر الکلم، الحیات مرحوم حکیمی و ... موضوعات فوق‌العاده زیاد و به‌دردبخور این زمانه جمع شده که می‌شود از آنها استفاده کرد. زندگی‌نامه‌ها هم اثر دارد. علت این‌که تصویرکردن حرام شده این است که تصویر، آن را کوچک می‌کند. کلمه خیلی بزرگ است و می‌توان در قالب شعر، ادبیات و کلام این چیزها را بیان کرد. وقتی پیام را بگیرید می‌توانید با پیام موضوعات را به مخاطب برسانید. خیلی راحت نیست که پیامبر را به تصویر بکشید و به تصویرکشیدن اینها بسیار سخت است.

گپ

نکات تولید انیمیشن باورپذیر

بهنود نکویی، کارگردان انیمیشن بچه‌زرنگ است که به واسطه نحوه پرداختن به موضوع زندگی شهدا، توانست مخاطبان بسیاری را به سمت این انیمیشن بکشاند. او در پاسخ به این پرسش که با توجه به پیشرفت‌هایی که در حوزه پویانمایی داریم و آثار خیلی خوبی هم ساخته می‌شود و مورد توجه بچه‌ها قرار می‌گیرد، باید چقدر به زندگی ائمه و قصه‌های قرآنی پرداخته شود تا در مخاطب تأثیرگذار باشد، به جام‌جم می‌گوید: اگر از دیدگاه اخلاقی به قضیه نگاه کنیم، فرق زیادی بین داستان‌های مذهبی با داستان‌هایی که جنبه آموزشی در مباحث اخلاقی دارند نیست و مبنا این است که یک موضوع را در قالب یک اتفاق و جریان درست برای مخاطب بازگو کنید و به همین خاطر اگر محتوا را از این داستان‌ها بگیرید و آن را در قالب یک انیمیشن با کیفیت خوب و فیلمنامه خوب و با تولید استاندارد قوی تولید کنید، می‌توانید موفق باشید. بسیاری از آثاری که در دنیا می‌بینید تم اخلاقی‌شان معمولا برگرفته از یکسری داستان‌هایی است که اگر ریشه‌اش را بفهمید شاید خیلی تعجب کنید ولی چون در لایه‌هایی است که به صورت خیلی پنهان و در محتوا وجود دارد، ردی از آن پیدا نمی‌کنید و ما هم باید به همین سمت برویم مگر این که بخواهیم کلا جنبه روایتی و تاریخی به داستان بدهیم.

وی همچنین درباره تأثیر تولید انیمیشن از شخصیت پیامبران و تصویری شدن آن عنوان می‌کند: تاکنون چند کار که دارای روایت از یک اتفاق کاملا مذهبی یا یک واقعه تاریخی مذهبی باشد در سینما داشتیم که با استقبال هم مواجه شدند و مخاطب در زمان خودش نسبت به کار کاملا علاقه‌مندی نشان داده و مورد اقبال عمومی هم قرار گرفته است. باید با همین دست فرمان جلو برویم و کم‌کم بتوانیم در بحث‌های محتوایی و فیلمنامه‌ای و کیفی، کارها را به یک استاندارد قابل قبول‌تری برسانیم. اکثر کارهایی که مخاطب با آن ارتباط برقرار نمی‌کند به خاطر این است که بعضی از آنها کاملا فرمایشی و سفارشی است و کسی برای کارهای سفارشی دل نمی‌سوزاند و فقط به دنبال این هستند که کار را به کارفرما برسانند. ولی کارهایی که محتوای‌شان دغدغه تولیدکننده و سازنده است معمولا موفق‌تر هستند و مخاطب هم دوست دارد.

گزارش تصویری

زوایای تماشایی از انیمیشن

تولید انیمیشن، آن هم برای گروه کودک و نوجوان کار ساده‌ای نیست. پرداختن به موضوعاتی که می‌تواند برای کودک و نوجوان جذاب باشد اهمیت بسیاری دارد. اما نحوه تولید آن و تصویرسازی درست برای مخاطبان هم همان قدر اهمیت دارد. نگاهی به تصاویر منتشرشده از انیمیشن‌هایی مثل پیامبران به درستی نشان می‌دهد که این تولیدات با چه سختی‌ها و چالش‌هایی جذاب همراه است. رنگ‌های خاص و تصاویری که قصه را برای مخاطبان تصویر می‌کشد نکته‌ای است که بیشتر تولیدکنندگان انیمیشن به آن توجه دارند.

کیوآرکد را اسکن کنید

دریچه

سوار بر کشتی نوح

«کشتی نوح» از جمله قسمت‌های مجموعه انیمیشن پیامبران است که تمرکزش را بر زندگی حضرت نوح(ع) گذاشت. این قسمت تلاش کرد به زبان ساده به زندگی حضرت نوح بپردازد و مصائب زندگی آن حضرت را به سادگی و به شکل روان برای مخاطب به تصویر بکشد. روند ساخت کشتی نوح و حرف‌هایی که مردم برای این تصمیم به پیامبر می‌زدند به درستی در این قسمت از انیمیشن پیامبران به تصویر کشیده شد. استفاده از تصاویر و دیالوگ‌های جذاب برای مخاطبان نوجوان، از جمله ویژگی‌هایی است که در ساخت انیمیشن پیامبران و به صورت خاص قسمت کشتی نوح به آن توجه شده است. زندگی حضرت نوح به عنوان اولین پیامبر اولوالعزم سرشار از درس‌هایی است که می‌تواند با نمایش آن به صورت انیمیشن، روایت درستی از یک قهرمان را برای نوجوانان ارائه کند. حضرت نوح نخستین پیامبری است که در زمان او عذاب نازل شد. او حدود ۹۵۰ سال قومش را به یکتاپرستی دعوت کرد اما چون قومش به او ایمان نیاوردند خداوند به وسیله توفان بر آنها عذاب نازل کرد. نوح به دستور و راهنمایی خداوند برای نجات مؤمنان و همچنین یک جفت از هر نوع حیوان از توفان، کشتی ساخت.

قاب

سواران ابرهه

از جمله قسمت‌های دیگری که مجموعه انیمیشن پیامبران سراغ آن رفت، قصه فیل‌سواران است. این قصه به ورود فیل‌ها به فرماندهی ابرهه به مکه مربوط می‌شود که قصد تخریب خانه خدا را داشتند تا دیگر مردم به زیارت آنجا نروند. این روایت در یکی از قسمت‌های مجموعه پیامبران با عنوان فیل‌سواران بیان شده تا گروه سنی کودک و نوجوان هم با این قصه آشنا شوند. در زمانی که ماجرای سپاه ابرهه رخ داد، حضرت عبدالمطلب به دیدار ابرهه که پادشاه یمن بود رفت. ابرهه از عبدالمطلب خوشش آمد و در دل گفت هرچه این پیرمرد بگوید انجام می‌دهم اما عبدالمطلب به جای این که از او بخواهد به شهر حمله نکند، گفت شتران مرا بده. ابرهه خیلی تعجب کرد اما عبدالمطلب گفت خانه کعبه خدایی دارد. عبدالمطلب به شهر برگشت. مردم را خبر کرد و دستور داد به کوه‌ها بروند. این قصه به واسطه پرداخت درست و خوش رنگ و لعابی که در مجموعه پیامبران داشته توانست روایتی درست برای گروه کودک و نوجوان باشد و یک قصه تاریخی و تاثیرگذار را برای‌شان به تصویر بکشد.